

Nadsmyslové mystérium Golgoty a zasvěcení Rudolfa Steinera

Sergej O. Prokofjev

Kdo byl Rudolf Steiner? Jak jsme viděli, patří a patří i nadále příprava a zvěstování éterického Krista existenciálně k jeho poslání na Zemi. Proto je oprávněná otázka, proč byl tento úkol na počátku 20. století postaven světovým vedením před Rudolfa Steinera.

Abychom našli odpověď, musíme do našich úvah zahrnout ještě další a snad i nejdůležitější aspekt éterického návratu Krista, o kterém mluvil Rudolf Steiner nejpodrobněji 2. května 1913 v Londýně a na který v pozdějších letech vždy znovu navazoval. Jde o to, že vystoupení éterického Krista ve 20. století je určitým způsobem opakováním mystéria Golgoty v duchovním světě hraničícím se Zemí. Doba, v níž tato událost nastala, spadá do období velkého Michaelova boje, který musel vést proti duchům temnoty mezi lety 1841 a 1879.

V londýnské přednášce mluví Rudolf Steiner nejprve o tom, že od 16. století, kdy se začal všude uplatňovat materialistický a agnostický světový názor jako „triumf přírodní vědy“, což se v následujících stoletích ještě stupňovalo, vstupoval po smrti do duchovního světa stále větší počet duší, které jím byly proniknuty. Tam šířily jakýsi druh mocné temnoty, takže kolem Země vznikla „černá sféra materialismu“ (GA 152). S touto sférou se poté spojila bytost Krista, aby ji ve svém nitru proměnila, a vývoj lidstva tak mohl pokračovat. Toho se ale neúčastnila celá bytost Kristova, ale ta část jeho vědomí, která byla spojena se světem andělů, jenž leží nejbliže Zemi, a tím ona andělská bytost, jejíž pomocí Kristus působil po mystériu Golgoty v této duchovní sféře, musela prožít „během 19- století“ jakýsi druh smrti, aby mohla ve 20. století povstat na Zemi v duších lidí jako nové vědomí Krista. Tímto novým vědomím Krista se lidé spojí ještě silněji s mystériem dále působícího živoucího Krista. Už jeho první záblesk dal lidem možnost, aby se se tkali v éterickém světě s Kristem a mohli ho později vnímat v jeho obou dalších, ještě vyšších zjeveních. Z tohoto vědomí Krista tak vznikl i zcela nový vztah k mystériu Golgoty. Stále častěji se budou lidé setkávat v duchu s nadsmyslovými bytostmi tohoto mystéria a získají zcela osobní jistotu toho, co se skutečně odehrálo na rozhraní věků.

Toto druhé, nadsmyslové mystérium Golgoty popisuje Rudolf Steiner ve zmíněné přednášce následujícími slovy: „Zárodky pozemského materialismu, který vstupoval prostřednictvím duší, jež prošly branou smrti, do duchovního světa od 16. století stále ve větší míře a způsoboval tam stále větší temnotu, vytvořily „černou sféru materialismu“. Tuto černou sféru do své bytosti přijal Kristus ve smyslu manichejského principu, aby ji proměnil. Ale tato sféra způsobila andělské bytosti, v níž se zjevovala od doby mystéria Golgoty Kristova bytost, „duchovní smrt zadušením“.

Tato Kristova oběť v 19- století je srovnatelná s obětí na fyzické pláni při mystériu Golgoty a může být označena jako druhé ukřížování Krista na éterické pláni. Tato duchovní smrt zadušením, jež byla doprovázena úplnou ztrátou vědomí oné andělské bytosti, je opakováním mystéria Golgoty ve světech, které leží bezprostředně za tím, který nás obklopuje, a tím se mohlo uskutečnit nové vzkříšení předtím ztraceného vědomí Krista v lidských duších na Zemi. Toto vzkříšení se stává jasnozřivým zřením lidstva ve 20. století..., to znamená, že Kristův život od 20. století bude pociťovat stále víc a víc lidí ve svých duších jako přímý osobní zážitek.“

Máme-li před sebou tento popis a nahlížíme-li na něj ve světle biografie Rudolfa Steinera v poslední čtvrtině 19- století, můžeme s úžasem zjistit, že ve svém vnitřním vývoji na lidské úrovni dokázal to, co téměř ve stejné době prodělal Kristus na kosmické úrovni v andělské sféře. Abychom lépe pochopili tuto rozhodující součást cesty zasvěcení Rudolfa Steinera, musíme pozorněji pohlédnout na to, co se mělo stát náplní jeho centrálního životního úkolu: založení duchovní vědy s jejími přísně vědeckými metodami zkoumání duchovních světů, což bylo možné jen cestou proměny a úplné spiritualizace lidského myšlení.

K tomu musíme vzít v úvahu dva základní motivy v životě Rudolfa Steinera z doby jeho dětství. Ve svém sedmém roce v sobě objevil schopnost, že může žít duchovní svět. A o rok později zažil ve škole své první setkání s vědou v podobě geometrie. Jedinečnost těchto okamžiků v životě Rudolfa Steinera spočívala v tom, že se už brzy nato z vlastní vnitřní iniciativy a jakoby ve skrytém pohledu na své pozdější poslání rozhodl k tomu, aby oba tyto proudy ve svém životě vědomě spojil.

Ve své autobiografii „Má cesta životem“ zachytil tento zlomový okamžik svého života následujícími slovy: „V mém vztahu ke geometrii musím vidět první zárodek mého zření, který se postupně ve mně rozvíjel. ... Řekl jsem si jako dítě přirozeně nikoli zcela zřetelně, ale cítil jsem to, že v sobě musím nést vědění o duchovním světě stejně jako geometrii. Neboť skutečnost duchovního světa byla pro mě stejně jistá jako toho smyslového ... Měl jsem dvě představy, které sice byly neurčité, ale už před dosažením mého osmého roku hrály v mém duševním životě velkou roli. Rozlišoval jsem věci a bytosti, „které lze vidět“, a takové, „které nelze vidět“¹ (GA 28, kapitola I). Jak může člověk do těchto dvou světů postupně vnikat a navzájem je spojoval, to měl být od té doby centrální duchovní úkol v životě Rudolfa Steinera.

Po tomto velkém zážitku pokračoval Rudolf Steiner po celou dobu svých studií na vyšších stupních, a to až ke svému čtyřletému studiu na Technické vysoké škole ve Vídni, maje tak k dispozici síly obou těchto cest: rozvoj svých nadmyslových schopností a přijetí moderní vědy v rozsahu a intenzitě, jak to bylo možné pravděpodobně jen jemu. (Na vysoké škole se zabýval téměř všemi vědami, jež tam byly dostupné.) A čím dál Rudolf Steiner v tomto dvojím směru dospěl, tím víc byla pro něj akutní, a dokonce zásadní otázka: jak může člověk obě tyto cesty navzájem propojit?

Setkání s mistrem esoterického křesťanství, jenž zůstal nejmenován, mu dalo v době jeho prvního měsíčního uzlu do ruky odpovídající duchovní nástroj, aby nyní zcela samostatně dosáhl cíle, který si už sám vytýčil ve své duši. Můžeme si dobře představit, že Rudolf Steiner získal díky ústním pokynům svého mistra něco, co odpovídá instrukcím, jež se později, uzpůsobené více pro veřejnost, objevily v knize „Jak dosáhneme poznání vyšších světů?“ (GA 10). Jinými slovy: Jeho duchovní učitel ho uvedl do moderní metodiky poznání vyšších světů, jak to sám později popsal ve stejně nazvané knize. Rozhodující je přitom okolnost, že Rudolf Steiner vedle těchto osobních pokynů nijak neslevil ze svého vlastního úsilí a námahy na duchovní cestě, po níž kráčet. Podle jeho vlastních slov, která řekl v září 1907 Edouardovi Schuré, mu mistr po krátké době společného cvičení řekl asi následující slova: „Ukázal jsem ti, kdo jsi; teď jdi a zůstaň sám!“ To znamená, že poté, co Rudolf Steiner získal vnitřní nástroj k uskutečnění svého vlastního cíle, musel jít dál po cestě k jeho naplnění zcela sám, aby z vlastních sil dosáhl jeho dokončení.

Nyní, po tomto tajuplném setkání s mistrem, začala vlastní práce Rudolfa Steinera na vnitřním spojení obou cest. Co je tím míněno, to sdělil svým anthroposofickým posluchačům teprve na konci svého života, a to objektivním a zcela neosobním způsobem. Poprvé o tom hovoří v přednášce 13. ledna 1924, jak vlastně dospěl ke zkoumání světové evoluce. Sám říká: „Studujete-li dnes, poté, co jste se zabývali rosikrucianským principem zasvěcení, haeckelismus s jeho celým materialismem, studujete-li ho a necháte-li se proniknout tím, co jsou metody poznání podle knihy „Jak dosáhneme poznání vyšších světů?“², co se snad s odporem naučíte v Haeckelově „Anthropogonii“ o lidských předcích, naučíte-li se tímto odpuzujícím způsobem o tom všechno to, co se člověk může naučit pomocí vnější přírodní vědy, a pak to poneseťe bohům, tak potom získáte to, co vyprávím ve své knize „Tajná věda o evoluci“ (GA 233a).

Rudolf Steiner sice nebyl první, kdo vykonal tento proces, ale přinesl do celého vývoje něco, co bylo v křesťanském okultismu naprosto nové. Už před ním se obrátili k této metodě vedoucí zasvěcení rosikrucianského proudu - i když nikoli s Haeckelovou a Darwinovou naukou, ale s naukou Koperníkovou a Galileiovou - a používali ji velmi často. „V rosikrucianských školách se například vyučovalo Koperníkovu kosmickému systému, ale ve zvláštních stavech vědomí se tyto myšlenky vracely zpět takovým způsobem, jak jsem to tu v těchto dnech vysvětlil. Takže se ve skutečnosti právě jako u rosikrucianů stalo, že to, co člověk získal nejprve moderním poznáním, muselo být určitým způsobem vyneseno bohům, aby to bylo přeloženo do jejich jazyka a vráceno lidem“ (tamtéž). A pak ještě dodává: „Že to tak může být, to zůstalo až do současnosti.“ Z toho vyplývá, že cestu, která vedla k založení anthroposofie na Zemi, je třeba hledat u rosikrucianů, z nichž někdo - snad dokonce některá z vůdčích osobností - uvedl mladého Rudolfa Steinera do této metodiky duchovního bádání, popřípadě do spolupráce s bohy. Odkaz na to se nachází v autobiografické přednášce Rudolfa Steinera, v níž ukazuje na to, že z úvah, které mu předložil jeho mistr, „vyplývají věci, ve kterých lze hledat jádro Tajné vědy, kterou napsal muž, jenž vyrostl z chlapce.“

Nyní začíná Rudolf Steiner hovořit ve stejné přednášce z roku 1924 o ještě významnějším rozdílu, který vznikl mezi dřívějšími rosikrucia-ny a jím samotným při provádění stejného vnitřního procesu, totiž při přijímání výsledků moderní vědy do vlastní duše a jejím proměňování a vynášení k bohům. Neboť ti nejpokročilejší rosikrucia-ny, dokonce sám Christian Rosenkreutz, mohli tento proces uskutečnit jen tak, „že přizvali ku pomoci další utlučené, podvědomé, spánku se podobající stavy vědomí, stavy, v nichž je člověk i za normálních okolností mimo své tělo“ (tamtéž).

Na rozdíl od nich byl Rudolf Steiner nyní prvním, kdo celý tento proces prožil při plném vědomí a v rámci své tělesnosti. A protože to dokázal, směl se také jako první rosikrucia-ny *při plném vědomí* setkat v duchovním světě s Michaellem. Najít v duchovním světě Michaela se sice vždycky snažili, jak podrobně popisuje ve stejné přednášce, také všichni skuteční rosikrucia-ny, ale mohli toho dosáhnout jen při polově-domém nebo snivém stavu. Teprve po začátku současné epochy jeho působení v lidstvu, když v roce 1879 srazil duchy temnoty definitivně z duchovního světa hraničícího se Zemí do oblasti Země, bylo takové setkání s ním pro lidi možné. K tomu ale musel Rudolf Steiner popsáním způsobem vynést k bohům současnou materialistickou vědu, ale také naturalistické umění a působící náboženství, které se stávalo stále více materialistickým.

On sám popisuje tento nový způsob setkání s Michaellem následujícími slovy: „A tak, když učiníme to, že vyneseme do duchovního světa zde [na Zemi] získané přírodní poznatky nebo také výtvořiny naturalistického umění nebo náboženské pocity působící naturalisticky v duševním nitru - protože v podstatě se stalo i náboženství naturalistickým - když to všechno vyneseme vzhůru, opravdu se tam setkáme, když jsme si k tomu v sobě vyvinuli schopnosti, s Michaellem. A tak můžeme říci: Rosikrucia-ny se vyznačují tím, že jeho nejosvícenější duchové měli silnou touhu setkat se s Michaellem. Dokázali to jen jakoby ve snu. Od konce poslední třetiny devatenáctého století se mohou lidé setkat v duchovním světě s Michaellem vědomě“ (tamtéž). Jak jsme právě viděli, byl Rudolf Steiner prvním, kdo to dokázal. Na konci svého života popisuje tuto událost v přednášce z 12. srpna 1924 (GA 240), jak se on sám při jakémsi zpětném pohledu setkal v duchovním světě hraničícím se Zemí s Michaellem. Stojí za zmínku, že se to stalo v jeho třiatřicátém roce, když pracoval ve Výmaru na „Filosofii svobody“. Proto lze skutečně pochopit esotericko-michaelské pozadí této knihy jen z této zde uvedené duchovní perspektivy.

Souhrnně tedy můžeme říci: Před koncem devatenáctého století do sebe přijal Rudolf Steiner celou přírodovědnou nauku své doby a proměnil ji vnitřně, rosikrucia-nskou metodou, kterou poznal u svého okultního učitele, takže ji pak mohl vynést do duchovního světa k bohům. Na této cestě se setkal s Michaellem a získal z této kosmické sféry impuls ke své „Filosofii svobody“. V tomto smyslu Rudolf Steiner na konci svého života napsal: „Můžeme ale říci, že ‚Filosofie svobody‘ připravuje člověka k tomu, aby prostřednictvím svobody poznal to, co pak může prožít v duchovních světech společně s Michaellem.“ Jen protože Rudolf Steiner sám našel cestu k Michaellovi a pak od něj cestu k sepsání „Filosofie svobody“, může tato kniha vytvořit pro jeho čtenáře most k současné Michaellově činnosti v duchovním světě, o níž Rudolf Steiner ve stejném roce řekl, že „Michael ... bude skutečným duchovním hrdinou svobody“. (Viz GA 233a, 13. 1. 1924.)

Navíc ještě právě setkání s Michaellem v duchovním světě hraničícím se Zemí postavilo Rudolfa Steinera před otázku, jaká bude budoucnost pozemské, původně ale michaelské inteligence, která už získala především v současné přírodní vědě obrovským Ahrimanovým vlivem jednostranně materialistické zaměření, s celou vahou svého významu pro další vývoj lidstva na Zemi. Později si vzpomíná na tento klíčový zážitek: „Ale tam, za kulisami, za tímto tenkým závojem [který odděluje fyzický a duchovní svět], v Michaellově říši, tam vystoupily velké životní otázky“ (GA 240, 12. 8. 1924). A dále říká: „Otázky, které v Michaellově říši hrály právě v osmdesátých a devadesátých letech rozhodující roli, tyto otázky působily dál, když dolehly na jednoho člověka, působily dál do 20. století“ (tamtéž).

Tímto zážitkem se dostala otázka po dalším osudu michaelské inteligence na Zemi před vnitřní zrak Rudolfa Steinera, nyní spojená s jeho vlastním úkolem: osvobodit michaelskou inteligenci uchvácenou Ahrimanem v přírodní vědě a umožnit jí cestu nazpět - lidským svobodným činem poznání - do duchovní říše Michaelovy. A právě to měl být mocný inaugurační čin Rudolfa Steinera na přelomu století.

Tak postupovala cesta vnitřního vývoje Rudolfa Steinera ve třech velkých krocích: od setkání s rosikrucia-nským mistrem v jeho devatenáctém roce života, k nadsmyslovému vnímání Michaela v jeho třiatřicátém roce až k rozhodujícímu setkání s Kristem samotným na konci 19. století.

Abychom lépe pochopili, jak se odehrálo toto poslední, nejvyšší setkání v životě Rudolfa Steinera, musíme si ještě jednou vzpomenout na to, co bylo řečeno o nadsmyslovém mystériu Golgoty v říši andělů. Neboť to, co k tomu vedlo, mělo podobný charakter jako to, co prožil sám Rudolf Steiner ve svém

nitru. Jako se spojil Kristus v makrokosmu s „černou sférou“ materialismu a vdechl její substanci do sebe jako duchovní jed, tak to uskutečnil Rudolf Steiner mikrokosmicky, to znamená na lidské úrovni, když do sebe pojal celou současnou materialistickou vědu, umění a náboženství v rosikruciánském smyslu. Jako v kosmu „přijal tuto černou sféru [materialismu] ... Kristus ve smyslu manichejského principu do své bytosti, aby ji proměnil“ (GA 152, 2. 5. 1913), tak se to stalo i na Zemi v životě Rudolfa Steinera, který „ve smyslu manichejského principu“, jen na lidské úrovni, vykonal něco podobného.

Protože ale nadmyslové mystérium Golgoty už proběhlo a zrodilo se nové vědomí Krista, dokázal na to Rudolf Steiner v duchovním světě navázat, popřípadě ve svém Já toto nové vědomí Krista zažehnout. Nejprve ale musel obstát ve velké zkoušce svého života, která byla spojena s duchovní cestou, již nyní nastoupil. Neboť přijetí materialistické vědy, umění a náboženství do jeho vlastní duše znamenalo reálné a nebezpečné střetnutí s duchovními mocnostmi, které tuto duchovně negativní, materialistickou tendenci v současné civilizaci vyvolaly a působily v ní. A toto střetnutí znamenalo, že Rudolf Steiner musel nyní na cestě svého zasvěcení vstoupit s plným vědomím do sféry ahrimanských duchů jakožto vlastních inspirátorů materialisticko-naturalistické vědy, umění a náboženství, aby odtud pozvedl jednostranně materialistické myšlení do duchovní sféry světla. I když šlo na tomto poli i o umění a náboženství, koncentroval se tento „vnitřní boj proti démonickým mocnostem“ (tamtéž), které Rudolf Steiner později označil jako ahrimanské bytosti, především na materialistickou vědu. Neboť právě zde se ahrimanské mocnosti nejvíc usadily do lidského myšlení (do něhož byla předtím vložena michaelská inteligence, která sestoupila k Zemi), a proto musel začít jeho vysvobození právě zde.

Proto si dal Rudolf Steiner v této době svého života za úkol spojit obě linie svého vlastního vývoje definitivně do vyšší, neoddelitelné jednoty: vědecké myšlení a zření duchovního světa. „Viděl jsem v myšlení, které mohlo vycházet z poznání přírody - ale tehdy nevycházelo - základ k tomu, aby lidé mohli dosáhnout nahlížení do duchovního světa. Proto jsem zdůrazňoval tak silně poznání na přírodovědeckých základech, které muselo vést k poznání ducha“ (tamtéž). Jen tato cesta mohla zavést úzce zaměřené vědecké myšlení do duchovního světa, aby se tam mohlo stát jakožto duchovně vědecké myšlenkovým a vědomým nástrojem nazírání a bádání v duchovním světě, jak ho jinak můžeme prožít jen v matematice.

Už jako dvaadvacetiletý dosáhl Rudolf Steiner na této cestě prvního stupně. Říká o tom na konci svého života tato slova: „Duchovní zření, jež se nezakládalo na temném mystickém pocitu, se mi postavilo před duši. Probíhalo naopak v plném duchovním vědomí, které se dá zcela přirovnat k průhlednému matematickému myšlení. Přiblížil jsem se k takovému duševnímu stavu, v němž jsem mohl myslet, směl jsem vnímat duchovní svět, který jsem nesl v sobě, a také si ho oprávněně podržet na poli přírodovědeckého myšlení“ (GA 28, kapitola III).

Ale před Rudolfem Steinerem byla ještě dlouhá cesta, aby mohl dojít k uskutečnění tohoto cíle. Protože se musel, aby to dokázal, především úplně a zcela proniknout ze svého vlastním úsilím vyvinutého duchovního vědomí Kristovým impulsem, aby v sobě rozzářil nové vědomí Krista jakožto následek nadmyslového mystéria Golgoty. Právě to se mohlo odehrát jen ve sféře ahrimanských duchů, kam vnitřně vstoupil na konci století, jak o tom on sám píše v nejdůležitější kapitole své autobiografie „Má cesta životem“. Tam o této době říká: „Tím vědomější byl můj vnitřní boj proti démonickým silám, které z poznání přírody nechaly vzejít nazírání ducha, ale materialisticko-naturalisticko-kému způsobu myšlení“ (GA 28, kapitola XXVI). A pak k tomu ještě připojuje: „Tomuto světu jsem svými vlastními idejemi nepropadl ani na okamžik“ (tamtéž).

Že Rudolf Steiner stojící u této propasti dokázal provést úplnou proměnu vědeckého myšlení, aby ho vynesl k bohům a od nich ho dostal zpět jako anthroposofii ve formě „duchovní vědy“, se mohlo stát jen tak, že uměl ve své vlastní duši zažehnout nové *vědomí Krista*, které se v lidstvu zrodilo druhým, nadmyslovým mystériem Golgoty.

Neboť toto vědomí Krista, které dnes může vést na svém prvním, imaginativním stupni lidi k vnímání éterického Krista v duchovním světě hraničícím se Zemí, vede na svém nejvyšším stupni, v intuici, k prožívání vnitřní podstaty samotného mystéria Golgoty. Tak dosáhl Rudolf Steiner tímto setkáním s Kristem v intuici vrcholu a zároveň závěru svého vlastního zasvěcení. Později o tom říká: „Ve svém duševním vývoji jsem v nejnějnější, nejvážnější slavnosti poznání duchovně dospěl k mystériu Golgoty“ (tamtéž).

V předposlední kapitole své knihy „Tajná věda v nástinu“ (1910) zachytil Rudolf Steiner tento zážitek objektivnějším způsobem jako vnitřní vyvrcholení moderního křesťansko-rosikruciánského zasvěcení: Jestliže lze takovým způsobem intuicí poznat v duchovním světě Krista, pak je také pochopitelné, co se historicky odehrálo na Zemi ve čtvrté poatlantské vývojové periodě (v řecko-latinské době)“ (GA 13, str. 395). Mínil se zde duchovní pochopení mystéria Golgoty, které dává smysl celému vývoji Země, takže na tomto stupni dosahuje

duchovní žák také k úplnému poznání smyslu Země: „To je tedy vysvětlení smyslu a významu zemského vývoje, které duchovní žák získá intuicí“ (tamtéž).

Ze všeho toho, co jsme uvedli, vyplývá, že Rudolf Steiner mohl postoupit ve vztahu ke Kristu a mystériu Golgoty takovým způsobem jako žádný jiný zasvěcenec předtím. Neboť nejprve se dal do hledání spojení vědy a jasnozření s následným proudem nadmyslového mystéria Golgoty. A to se stalo vývojovými kroky, které odrazilo v životě Rudolfa Steinera Kristovu událost v duchovním světě a vedly ho k rozvíjení nejvyššího, intuitivního stupně vědomí Krista, které pak namířil na mystérium Golgoty na rozhraní věků, aby se v této chvíli světového dění setkal s Kristem v intuici, to znamená svým Já s Kristovým Já.

„Musel jsem se poté, co mě doba zkoušek vystavila tvrdému duševnímu boji, sám ponořit do křesťanství, a to ve světě, ve kterém o tom hovoří duch“ (tamtéž) - napsal Rudolf Steiner ve své autobiografii. Tak došel k nehlubšímu poznání velkého mystéria Golgoty na rozhraní věků z čistě duchovní perspektivy, to znamená z nového vědomí Krista, které se vytvořilo v 19. století nadmyslovým mystériem Golgoty a jehož první rozšíření v lidstvu vedlo ve 20. století k zření Krista v éterickém světě.

Lze také říci, že s vědomím druhého mystéria Golgoty pohlédl Rudolf Steiner i na první mystérium Golgoty, a přišel tak k celému obsahu anthroposofické kristologie, jejíž vrchol tvoří přednášky z oblasti Pátého evangelia (GA 148). Tak je pochopitelné, že Rudolf Steiner v tomto roce (1913) mluvil na jedné straně poprvé o nadmyslovém mystériu Golgoty a na druhé straně o Pátém evangeliu, neboť z duchovního hlediska patří obě události neoddelitelně k sobě. *Neboť jen vědomí Krista, které zaplálo v lidském Já druhým mystériem Golgoty, dokázalo vnímat události na rozhraní věků a zprostředkovat je lidem takovým způsobem, jak to učinil Rudolf Steiner ve svých přednáškách o Pátém evangeliu.*

Že tato nová cesta ke Kristu ale musí vést Ahrimanovou světovou sférou se všemi zkouškami a nebezpečími, které k tomu patří, kde by mohl přijmout plnou sílu vědomí Krista - jako světlo v temnotách -, na to poukázal Rudolf Steiner sám na konci svého života následujícími slovy: „Ale tam bude Kristus; bude žít díky své velké oběti ve stejné sféře, v níž žije také Ahriman. A člověk si bude moci zvolit mezi Kristem a Ahrimanem“.

Tak je charakterizována moderní michaelská cesta ke Kristu, kterou na konci 19. století šel sám Rudolf Steiner a kterou později popisuje v XXVI. kapitole své autobiografie, aniž by zmínil jméno ducha času. Ale o něco později, v říjnu 1924, charakterizoval tuto cestu následujícími slovy: „Takoví lidé vidí, jak má být člověk veden ke svobodě *Michaelovým obrazem* v Ahrimanově sféře od Ahrimana ke Kristu.“ „Michaelovým obrazem“ zde není míněna jen vzpomínka na nadmyslové setkání s ním v osmdesátých a devadesátých letech 19. století, ale jeho obraz, který každý dnešní člověk nese ve svém éterickém těle už v době před zrozením a přináší si ho do pozemského života. Musí zde ještě zaznít slova Rudolfa Steinera, která mají v této souvislosti zvláštní, autobiografický charakter, neboť popisují, jak on sám ve svém éterickém těle prožíval tento Michaelův obraz a jak se k němu obracel jako k jednoznačnému ukazateli cesty při plnění svého obtížného úkolu: „Pak ale, jaksi za člověkem - protože člověk může vnímat vyšší světy zadní částí své hlavy -, se zjevuje zevní kosmická postava Michaelova, přecházející, zářivá, podržující svou kosmickou bytost, ale zrcadlící tuto bytost v nitru lidské vyšší přirozenosti, takže člověk podává *éterický zrcadlový obraz* kosmické postavy Michaelovy ve svém vlastním éterickém těle“ (GA 223, 27. 9. 1923).

Bezpochyby to byl sám Rudolf Steiner, kdo v této době v sobě nesl v nejvyšší možné míře tento Michaelův obraz. Ačkoli ho každý člověk dostane na své cestě k pozemské inkarnaci, dokázal ho Rudolf Steiner následkem svého výše popsaného setkání s duchem času v duchovním světě hraničícím se Zemí neobyčejně zesílit. Tím byl také správně připraven k tomu, aby nyní uskutečnil nejtěžší část svého úkolu.

Tak měl Rudolf Steiner při setkání s Michaelem, s jeho obrazem ve vlastním éterickém těle vstoupit do ahrimanské sféry v době, kdy ve svém hlavním raném díle vyzkoumal a popsal podstatu lidské svobody v její celé dimenzi, a v následujících letech, aby položil základy ze zdrojů materialistické vědy, a tak ji proměnil v moderní duchovní vědu, aby v ní - nebo lépe řečeno z ní - našel novou cestu ke Kristu.

Na jiném místě téže knihy poukazuje Rudolf Steiner na zážitek člověka, který byl i *jeho vlastním zážitkem* na konci 19. století a který znamenal nebezpečný krok na jeho cestě a současně vyvrcholení jeho zasvěcení, následujícími slovy: „Zde u propasti nicoty, přes kterou člověk přeskakuje, se v lidském vývoji ukazuje, že se musí stát svobodnou bytostí. Tento skok umožňuje Michaelovo působení a Kristův impuls.“

V citovaných řádcích je tento skok přes propast nicoty vylíčen spíš z objektivně kosmického hlediska. Když to ale vnímáme z hlediska moderního zasvěcení, představuje to vnitřní setkání člověka se svým pravým Já a

současně s Kristem, který umožňuje, aby měl každý člověk zážitek pravého Já. Tak lze říci: Michael dnes vede duchovního žáka k propasti bytí, kde se musí prožít jako absolutní nic stojící před úplným nic. Tuto propast musí duchovní žák překonat s využitím všech vnitřních sil a v naprosté důvěře, že jeho duše je toho schopna, aby pak mohl na jiném místě uchopit své pravé Já. Rudolf Steiner popisuje tento rozhodující zážitek na cestě moderního zasvěcení následujícími slovy: „Ale tak zcela správně ve své opravdové podobě stojí člověk u propasti bytí, když se rozhodne ve své svobodné vnitřní vůli, energickým činem vůle, vymazat sám sebe, zapomenout na sebe,... a chvíli stát v duchovním světě u propasti bytí, stát vůči tomuto nic sám jako nic. Je to otřesný zážitek, který můžeme mít, a musíme jít dál s velkou důvěrou k tomuto zážitku. Abychom jako nic mohli přistoupit k propasti, je důležité, že člověk má důvěru, že mu pak z tohoto světa *vystoupí vstříc* jeho pravé Já. A to se opravdu stane. ... Je to velký vnitřní zážitek vystoupit až k nadduchovnímu světu, zážitek úplně nového světa za propastí bytí, a přijmout pravé Já v tomto nadmyslovém světě za propastí bytí“ (GA 147, 30. 8.1913).

A když se na základě tohoto popisu nyní zeptáme: *Kdo* nám přináší vstříc pravé Já z ještě vyššího duchovního světa, v němž stojíme po překonání propasti a který je zde označen jako „nadduchovní svět“, popřípadě od *koho* pak smíme, když jsme obstáli v této velké zkoušce moderního zasvěcení, „přijmout“ naše vlastní pravé Já jako naši pravou lidskou podstatu?, tak je odpověď zcela jednoznačná: je to sám Kristus, který jako božské Já jsem v makrokosmu zaujímá stejné centrální postavení, jako má v mikrokosmu člověka jeho pravé Já: „Kristus mi dává mou lidskou podstatu“ - zde člověk prožívá, když smí přijmout své pravé Já na druhém břehu světové propasti z Kristových rukou, když v něm zazáří nejvyšší forma vědomí Krista, jež spočívá v intuitivním splynutí lidského Já s Kristovým Já. Od té chvíle ve svém Já člověk nese obraz Kristova Já, aniž by musel ztratit cokoli ze svého vlastního individuálního Já.

Michael dnes vede člověka při tomto zasvěcení k propasti bytí. A Kristus sám přijme zasvěcovaného na druhém břehu, aby s ním zůstal neoddělitelně spojen svým novým vědomím Krista ve svém pravém Já. Tak v dnešní době probíhá cesta, na níž člověku umožňují Michael a Kristus uchopení jeho pravé podstaty. Že se dnes člověk na druhém břehu světového bytí setkává s Kristem, je bezprostřední následek nadmyslového mystéria Golgoty. Taková možnost sice nastala už na rozhraní věků při velkém mystériu Golgoty, ale *vědomě* uchopit pravé Já bylo možné teprve až po jeho opakování v nadmyslovém světě. Pro celé lidstvo znamená oživení vědomí Krista v naší době především to, že vede k vnímání éterického Krista, které je pro zasvěcence zážitkem jeho pravého Já, jež přijímá za propastí bytí z rukou Kristových, jenž přišel s druhým, nadmyslovým mystériem Golgoty.

O tomto nadmyslovém mystériu Golgoty hovoří Rudolf Steiner poprvé 8. února 1913 v Berlíně v instruktážní hodině pro kultické oddělení jeho esoterické školy. Říká tam o tom následující: „To nové, co bude nyní lidem postupně zjeveno, je vzpomínka nebo opakování toho, co zažil Pavel u Damašku. Viděl éterickou postavu Kristovu. Že má být ale nyní viditelná i pro nás, to se týká skutečnosti, že se v této éterické postavě takřka odehrálo nové mystérium Golgoty. To, co se zde stalo ve fyzickém světě při ukřižování jako následek lidské nenávisti a neporozumění, to se nyní opakovalo na éterické pláni znovu vlivem nenávisti lidí, kteří vstoupili jako materialisté po své smrti do éterického světa“ (GA 265).

A pak spojuje Rudolf Steiner v téže instruktážní hodině nadmyslové mystérium Golgoty s centrálním znamením rosikrucianů: s černým křížem ovinutým sedmi červenými růžemi. I když v raném rosikrucianství znamenalo toto znamení odkaz na podstatu mystéria Golgoty na rozhraní věků - odtud pochází prostřední část rosikrucianské průpovědi: „In *Jesu* morimur“, protože staří rosikruciani zřeli především na smrt Krista v Ježíši tak se stalo v novém rosikrucianství, v anthroposofii toto znamení kříže se sedmi růžemi symbolem druhého, nadmyslového mystéria Golgoty, a proto pozměnil Rudolf Steiner střední část rosikrucianské průpovědi na „In *Christo* morimur“.

O tomto novém spojení řekl Rudolf Steiner doslova: „Postavme si ještě jednou před duši při mystériu Golgoty kříž vytvořený z mrtvého dřeva a na něm visí tělo Kristovo. A pak se podívejme na tento dřevěný kříž v éterickém světě jako na dřevo pučící a klíčící, zelené, živoucí dřevo, které zuhelnatělo plamenem nenávisti a na kterém se objevuje ještě jen sedm kvetoucích růží, jež zobrazují sedmerou podstatu Kristovu, pak tu máme obraz druhého mystéria Golgoty, jež se nyní odehrálo v éterickém světě. A touto smrtí, touto druhou smrtí Kristovou, se stalo možným to, že můžeme vidět toto éterické tělo, (ve kterém se lidem zjevuje éterický Kristus)“ tamtéž. Když si na tomto místě pomyslíme, že zakladatel rosikrucianství, Christian Rosenkreutz, byl sám „přítomen při mystériu Golgoty“,¹⁶⁴ a proto je rozhodujícím svědkem, „jak byl při mystériu Golgoty vytvořen kříž z mrtvého dřeva, na němž visí tělo Kristovo“, a ještě k tomu připojíme, že Rudolf Steiner je právě tak velkým svědkem této

události v duchovním světě, a to druhého nadsmyslového mystéria Golgoty, 165 pak porozumíme pravému významu imaginace, kterou sdělil Itě Wegmanové v roce 1924 v osobním rozhovoru. Tehdy na závěr meditace, kterou jí dal a která začíná řádky

„Ich halte die Sonne in mir
Er fuhrnt ais Konig mich in die Welt“

Nesu v sobě Slunce
On mě vede jako král do světa,

řekl ještě: „Člověk by měl pomyslet na oltář, k němuž přistupuje, sám v bílém rouchu, před oltářem stojí vlevo Christian Rosenkreutz s modrou štolou a vpravo Rudolf Steiner s červenou štolou. Na tento oltář musíme v duchovním světě myslet.“ A Ita Wegmanová pak sděluje: „podruhé mi Rudolf Steiner řekl, že v duchovním světě stojí oba vedle sebe s těmito štolami.“

Na konci meditace napsal Rudolf Steiner za posledním řádkem „Já jsem to Slunce“ (Ich bin die Sonne) ještě větu:

„Und Chr. mit + ... ° steht neben dir ais Geist“
A Kr. s + ... ° stojí vedle tebe jako duch (tamtéž).

A jako vysvětlení k tomu nakreslil pro Itu Wegmanovou duchovní oltář, před kterým se zjevuje Kristus (písmeny „Kr.“ zkracoval Rudolf Steiner v mnoha jím daných meditacích jméno „Kristus“), a před ním stojí Christian Rosenkreutz a Rudolf Steiner, který přijímá k oltáři se blížícího duchovního žáka. (Christiana Rosenkreutze vidíme vlevo od duchovního žáka a je označen písmenem „R“.)

Z tohoto kontextu vyplývá, že znamení na připojeném radku meditace „+ ... °“ neznamenaají jen kříž a růže, ale také - ve smyslu uvedených znamení a k tomu připojeného vysvětlení - (+) Christiana Rosenkreutze a Rudolfa Steinera (°) stojící před Kristovým oltářem.

Souhrnně tvoří tyto dvě formy znamení, kterým Rudolf Steiner ukončil po slovech z průpovědi Základního kamene

„Božské světlo,
Kriste-Slunce,
zahřej
naše srdce,
osvit'
naše hlavy!“ (GA260, 1. 1. 1924)
Vánoční sjezd:

Zde se vztahuje kříž ke světlu, které osvětluje hlavy, a kruh k teplu, které přijímá a naplňuje srdce, současně ale znamenají také Christiana Rosenkreutze a Rudolfa Steinera, kteří stojí před duchovním oltářem. Neboť v naší době představují *tito* mistři oba nejdůležitější činy bytosti Krista: mystérium Golgoty na rozhraní věků a druhé v naší době v duchovním světě.

Oltář, před kterým oba mistři stojí, popisuje Rudolf Steiner také *po* Vánočním sjezdu, během třetího zasedání takzvané „Wachsmuthovy- -Lerchenfeldovy skupiny“. Tak říká 3- ledna 1924 v Dornachu, že kdybychom se chtěli skutečně probudit v našem Já, neboť za normálních okolností se nacházíme v jakémsi stavu spánku, museli bychom si na pomoc vzít následující imaginaci: „Oltář, nad ním Slunce. Blížíme se k oltáři a prožíváme se docela jako stíny, zcela bez své podstaty.

Až dosud jsme říkali: Já jsem. Nyní říkáme zcela vědomě: Já nejsem. - Pak vystupuje ze Slunce nad oltářem nějaký Bůh a oživuje stíny. Jsme jako miska, která přijímá Boží světlo, jež vystupuje ze Slunce. - Tohoto Boha přijímáme z milosti, která je nám darována“ (GA 265).

Toto setkání s Kristem - neboť božstvím, které sestoupilo ze Slunce a lze ho prožívat jako skutečné Já člověka zcela vědomě, takže se stává v duši vnitřní miskou svátého Grálu, může být jen Kristus sám - se děje u nadsmyslového obětního oltáře (zde se nám dostává daru slunečního božství), před kterým dnes stojí jako jeho strážcové v duchovním světě Christian Rosenkreutz a Rudolf Steiner. Tato imaginace ukazuje také na podstatu grálských mystérií v naší době. V nich jde o přijetí obrazu Kristova Já do živoucího a proměněného Já člověka. První člověk, který to dokázal v epoše duše vědomé, byl Christian

Rosenkreutz. Rudolf Steiner o tom říká: „Od 16. století začíná doba, kdy je příležitost do Já jednotlivé individuality vetkat obraz Kristova Já. Jedním takovým byl Christian Rosenkreutz, první rosikrucian.“ A připojuje k tomu, že se tím způsobilo ještě dále toto: „Této skutečnosti vděčíme právě za to, že je možné vnitřní spojení s Kristem“ (GA 109/111, 28. 3. 1909). Protože neexistuje žádné intimnější spojení s Kristem než tím, že člověk přijme obraz jeho Já do vlastního Já.

Téhož stupně dosáhl také Rudolf Steiner, ale na cestě, která se musí stát počínajíc naší dobou postupně cestou všech lidí. Je to cesta, kterou popisuje anthroposofové a která se stala možnou teprve po začátku současné Michaelovy epochy (1879) a po skončení kalí yugy (1900). Proto o tom říká Rudolf Steiner, že v naší době může intenzivní zabývání se anthroposofií lidi připravit a vést je k tomuto cíli.

Totéž se týká i zjevení Krista v éterickém světě. Také na tomto poli musí anthroposofie uskutečnit ještě mnoho důležitého. Musí zvěstovat v naší době a v nejbližší budoucnosti éterický návrat Kristův a duchovně na to připravit lidi. Zde o tom následují tři svědectví Rudolfa Steiner: „Je povinností anthroposofie to zvěstovat.“ Neboť „duchovní věda má za úkol připravit lidstvo na tuto budoucí událost“. A „aby to lidé poznali, proto šíříme anthroposofu“.

Co měl uskutečnit Rudolf Steiner jako svůj úkol takřka na scéně světové historie přímo mezi lidmi, to musel Christian Rosenkreutz a jeho žáci zvládat z nadsmyslově-esoterické strany. Jde o další působení éterického těla Christiana Rosenkreutze, jež existuje v duchovním světě hraničícím se Zemí od doby jeho zasvěcení v 13. století. Toto éterické tělo působilo až do 20. století jen v rámci esoterických škol rosikrucianů samotných. Ale 20. století má za úkol učinit toto éterické tělo tak mocným, že bude působit i exotericky.... Toto éterické tělo, které dosud působilo jen v rosikrucianých školách, bude od dvacátého století darováno stále většímu počtu lidí, kteří toto působení mohou vnímat, a tak smějí prožívat zjevení Krista v éterickém těle. Práce rosikrucianů tkví tedy v tom, aby umožnili lidem vidět éterického Krista“ (GA 130, 27. 9. 1911).

Můžeme tedy říci: Práce Christiana Rosenkreutze a jeho žáků („se svy mi zástupy“) vystupuje z esoterického pozadí do exoterického působení v rámci celého lidstva. Neboť lidé, kteří jsou takto zastíněni éterickým i-lem Christiana Rosenkreutze, získají schopnost vnímat éterického Krista

Pozemská činnost Rudolfa Steinera se ale odehrávala v obráceném směru: Od rozšíření moderní cesty zasvěcení slovem a písmem mezi lidmi vedla tato cesta přes anthroposofu k založení nových mystérií na Vánočním sjezdu s jejich duchovním jádrem v Michaelově škole, která měla ve svých třech třídách vést přímo ke Kristovi, jenž v současné době působí v duchovním světě.

Ve své knize „Základní kámen“ na toto tajemství poukázal E. W. Zeyl mans van Emmichoven následujícími slovy: „Oba, Rudolf Steiner a Christian Rosenkreutz, vedou k nám Krista-Slunce, ale jejich způsoby práce - u jednoho vede z vnějšku do nitra a znovu ven, u druhého z nitra ven a znovu k zvnitřnění - se neustále prolínají jako světle červená a světle modrá barva, která při smíchání vytvoří barvu broskvového květu, barvu éterického světa, v němž pro nás září Kristus-Slunce.“

Tato barva broskvového květu je současně barvou Kristova éterického návratu, ve kterém pro současné lidi září Kristus-Slunce a u jehož oltáře v duchovním světě dnes stojí Rudolf Steiner a Christian Rosenkreutz. Můžeme také říci: Christian Rosenkreutz jako reinkarnovaný Lazar-Jan jde cestou od vnitřního zážitku při vzkříšení Lazara v Betánii dál k světově historické události, kdy jako svědek stál pod křížem na Golgotě, a pak ke svému tajuplnému zasvěcení v 13. století, jehož následkem bylo esoterické působení jeho éterického těla v lidstvu. Cesta Rudolfa Steinera prochází obráceným směrem: Od veřejného vytvoření jeho teorie poznání počínaje jeho raným filosofickým dílem, kdy byl prvním svědkem druhého, nadsmyslového mystéria Golgoty, následkem čehož mohl jako první uplatnit nové vědomí Krista, a to až k stupni intuice, to znamená k stupni duchovního přijímání (Kommunion), aby pak na tomto základu vytvořil ve 20. století anthroposofii jako moderní duchovní vědu pro lidstvo.

Z toho, co jsme uvedli, vyplývá odpověď na otázku, již jsme si položili na začátku: Proč byl Rudolf Steiner vedením světa postaven před úkol připravit lidstvo na éterické zjevení Krista a zvěstovat mu ho? Stalo se tak proto, že jakožto první rosikrucian vstoupil do proudu druhého, nadsmyslového mystéria Golgoty, které stojí na počátku Kristova éterického návratu, aby v sobě zažehl nové vědomí Krista, jež mu dalo právo éterický Kristův návrat připravit a zvěstovat lidem.

Tak je a zůstává Rudolf Steiner v duchovních dějinách lidstva velkým zvěstovatelem a připravovatelem této události a jakožto moderní rosikrucianý zasvěcenec - jako žádný před ním - v naší době spolupůsobil na „poznání a realizaci intencí živoucího Krista ... v plné formě moudrosti, krásy a činu“.

Další tajemství, které je spojeno s celou pátou poatlantskou kulturní epochou, ale plně přístupné ve vědomí lidí je jen prostřednictvím druhého, nadmyslového mystéria Golgoty, je tajemství zla. Ze sedmi nevyslovených tajemství, která zná stará tradice křesťanského okultismu, je s ním spojeno to páté a vztahuje se na současnou, pátou kulturní epochu. Rudolf Steiner to vyjadřuje následujícími slovy: „Nyní, když se má znovu zjevit Kristus v éterickém světě, kdy máme znovu prožít jakési mystérium Golgoty, nyní bude mít zlo podobný význam jako narození a smrt pro čtvrtou poatlantskou dobu ... Tak bude lidstvo páté poatlantské doby zvláštním, paradoxním způsobem vedeno ze zla [z podnětu daného duchovní „smrtí zadušením“] k obnovení mystéria Golgoty. Zážitkem zla bude umožněno, že se Kristus může znovu objevit“ (GA 185, 25. 10. 1918).

Tento klíčový zážitek v duchovním bádání Rudolfa Steinera pomáhá pochopit, proč právě on jako žádný jiný zasvěcenec nové doby svým jedinečným bytostným vztahem k nadmyslovému mystériu Golgoty byl schopen probádat propast zla ve všech směrech a ve světle nového Michaelova zjevení toto tajemství zprostředkovat lidem v anthroposofii. Neboť také dnes, 85 let po jeho smrti (*pozn. překl.* tato kniha vyšla v roce 2010), musíme konstatovat, že ani před Rudolfem Steinerem, ani po něm se lidstvu nedostalo tak obsáhlého odhalení mystéria zla, jak se to dosud událo prostřednictvím anthroposofie. A čím větší počet lidí přijme ve svém plném vědomí tuto jim zprostředkovanou pravdu, tím silnější hradbu bude možno zbudovat proti nadvládě odpůrcích mocností ve světě. Ještě více tak může vzniknout pro vyšší hierarchie možnost po vyjádření Rudolfa Steinera k Itě Wegmanové, že si mohou vyčistit z vědomí lidí tajemství démonů, které rozpoznal pomocí duchovní vědy, aby na základě této vědy mohly lidstvu pomáhat mnohem efektivněji a zcela jiným způsobem v jeho střetnutí se zlem, než kdyby tomu tak nebylo. Ita Wegmanová o tomto rozhovoru později napsala: Jen lidé mohou znát tajemství démonů. Bohové čekají na tato tajemství, která k nim mají přinést lidé. ... Takovou obětí lidí bohům může být démonům odňato tajemství a odvrácena jejich temná činnost, takže kde vládla temnota, může znovu zazářit duchovní světlo.“

V souvislosti s tímto rozhovorem dal Rudolf Steiner Itě Wegmanové také jednu průpověď k meditaci, která ukazuje možnost pro vyšší hierarchie a pro Michaela samotného, jak pomoci lidem v jejich střetnutí se zlem:

„Tam, kde se světlo
před zelenými démony chvěje,
a světlem zrozené
síly původního světa
zápasícímu člověku
zvěstují hádanku,
kterou lze na démonech
vylákat jen lidmi
a přinést ji bohům,
nalezla duše duši,
aby jednou čekajícím bohům
obětovala tajemství démonů
na temném místě, - -
aby bylo světlo,
kde bez tohoto konání
by vládla věčná temnota.
Takové místo existuje,
musí zmizet.
Chystejte se jednou k jeho zmišení.
Tak mluví napomínající
Michaelův pohled.“

Tak můžeme říci, že velké odhalení mystéria zla, které udělal Rudolf Steiner ve svém celém díle, esotericky pozorováno, není nic jiného než další působení duchovního impulsu, který má svůj původ v nadmyslovém mystériu Golgoty v druhé polovině 19- století. A když si pomyslíme, že přednáška, ve které Rudolf Steiner mluví se zvláštním důrazem o druhém mystériu Golgoty, obsahuje jako hlavní téma Michaelovo zjevení počínaje rokem 1879, pak začínáme tušit, jak tyto obě bytosti, Michael a Kristus, působily v biografii Rudolfa Steinera. Jak se to konkrétně stalo, vyplývá z následujících slov téže přednášky: „Michael nám může dát nové spirituální světlo, které můžeme vnímat jako přeměněné ono světlo, které jeho prostřednictvím zářilo v době mystéria

Golgoty, a lidé naší doby se smějí do tohoto světla postavit“ (GA 152, 2. 5. 1913). Tím se také poukazuje na současnou proměnu původního mystéria Golgoty, která se odehrála následkem jeho nadmyslového opakování v duchovním světě. Tak působí dnes Kristus v lidstvu prostřednictvím ducha Michaela, který mu slouží. A jeho poslem pro naši dobu je Rudolf Steiner.